

**Cód an BAI maidir le Cothroime, Oibiachtúlacht agus
Neamhchlaontacht i gCláir Nuachta agus Cúrsaí Reatha**

Nótaí Treorach

Aibreán 2013

Clár na n-Ábhar

Réamhrá	3
Dlínse	4
Treoirnótaí	5
Gearáin	6
Cuspóirí an Chóid	7
Prionsabail an Chóid	8
Comhlíonadh agus Measúnú	12
Rialacha	
Dualgais Reachtúla Chraoltóirí.....	13
Rialacha maidir le Cothroime.....	14
Rialacha maidir le hOibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht	23
Tuairisciú ar Thoghcháin agus ar Reifrinn.....	26
Ceanglais agus Treoir Díl	27

Réamhrá

Pléann an Cód seo cúrsaí a bhaineann le cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht maidir le lánas nuachta agus cúrsaí reatha. Tá an cód seo ullmhaithe ag Údarás Craolacháin na hÉireann (BAI) de réir Alt 42(1), 42(2),(a) agus 42(b) & (e) den Acht Craolacháin 2009 ('an tAcht).

Forálann Alt 42 d'Acht na bliana 2009 mar seo a leanas:

(1) Déanfaidh an tÚdarás, de réir an ailt seo, cód nó cóid lena rialófar caighdeáin agus cleachtas ("cód craolacháin") a bheidh le comhlíonadh ag craoltóirí a ullmhú agus, ó am go ham de réir riachtanas na hócáide, a athmheas.

(2) Déanfar a fhoráil le cóid chraolacháin—

(a) go ndéanfar an nuacht go léir a bheidh á craoladh ag craoltóir a thuairisciú agus a chur i láthair go hoibiachtúil agus go neamhchlaonta gan aon tuairimí de chuid an chraoltóra féin a nochtadh

(b) go ndéanfar, nuair a bheifear ag déileáil i gcraolacháin le cúrsaí reatha, lena n-áirítear nithe is ábhair chonspóide poiblí nó is ábhair díospóireachta reatha poiblí, cothrom na féinne a thabhairt do na leasanna uile lena mbaineann agus go gcuirfear an t-ábhar a chraolfar i láthair go hoibiachtúil agus go neamhchlaonta gan aon tuairimí de chuid an chraoltóra féin a nochtadh,

(e) nach ndéanfaidh craoltóir, le linn dó nó di an t-am a leithroinnt le haghaidh craolacháin páirtithe polaitíochta a tharchur, tosaíocht mhíchothrom a thabhairt d'aon pháirtí polaitíochta,

Nuair a bhí an Cód Maidir le Cothroime, Oibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht i gCláir Nuachta agus Cúrsaí Reatha á ullmhú aige bhí aird ag an BAI ar réimse cúrsaí mar atá leagtha amach in Alt 42(3) den Acht. Bhí aird aige freisin ar a chuid cuspóirí reachtúla féin, mar atá leagtha amach in Alt 25, go háirithe an cuspóir sin a leagann amach go ndéanfaidh an BAI, le linn dó a chuid feidhmeanna a chomhlíonadh, iarracht a chinntiú:

- Go dtacófar leis an bhfiúchas daonlathach atá cumhdaithe sa Bhunreacht, go háirithe mar a bhaineann leis an tsaoirse cheart tuairimí a nochtadh,
- Go ndéanfar timpeallacht rialaitheach a sholáthar a dhéanfaidh iriseoireacht neamhspleách agus neamhchlaon a chothú,

- Maidir leis na bearta a dhéanfar go mbeidh siad comhréireach agus go mbeidh mar thoradh orthu socruithe rialaitheacha a bheidh cobhsaí agus intuartha.

Nuair a bhí na rialacha á gceapadh aige chuir an tÚdarás san áireamh freisin an Coinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine agus na forálacha sin go háirithe a bhaineann leis an tsaoirse tuairimí a nochtadh, an ceart chun príobháideachta agus áirithiú cearta gan aon idirdhealú ar aon fhoras.¹

Nóta Treorach

Leagann an chuid seo den Chód amach mionsonraí maidir le codanna éagsúla den Acht Craolacháin 2009 a bhaineann le cúrsaí cothroime, oibiachtúlachta agus neamhchlaontachta maidir leis an gcóiriú craolacháin a dhéantar ar lánas nuachta agus cúrsaí reatha.

Cé go bhfuil cúrsaí príobháideachais ábhartha i dtaobh an chóirithe a dhéantar ar nuacht agus cúrsaí reatha, tá reachtaíocht ar leith a bhaineann le príobháideachas. I gcás daoine a chreideann gur chuir lánas nuachta nó cúrsaí reatha isteach go míreasúnach ar a gcuid príobháideachais ba chóir do na daoine sin tagairt a dhéanamh d’Acht na bliana 2009 nuair atá gearán á dhéanamh acu le craoltóir nó leis an BAI.

Ar an gcaoi céanna, cuimsíonn Acht na bliana 2009 cúrsaí díobhála agus coil, caoinbhéasa agus cuibheas agus ba chóir do ghearánaithe tagairt a dhéanamh do Chód Chaighdeán Cláir an BAI sa chás go gcreideann siad go raibh lánas nuachta nó cúrsaí reatha ina chúis díobhála nó coil nó gur ghoill sé ar chaoibhéasa nó cuibheas.

Tá breis eolais maidir le gearáin a dhéanamh mar gheall ar phríobháideachas, col, díobháil, caoinbhéasa agus cuibheas ar fáil ar an gcuid sin de shuíomh gréasáin an BAI a phléann le gearáin.

Dlínse

Tá feidhm ag an gCód i dtaobh craoltóirí laistigh de dhlínse na hÉireann. Ní bhaineann sé le seirbhísí eile a fhaightear iad sa Stát seo ach atá ceadúnaithe sa Ríocht Aontaithe nó i ndlínasí eile.

Tuigtear an téarma ‘craoltóir’ i gcomhthéacs an tsainmhínithe a tugtar san Acht Craolacháin 2009 atá mar seo a leanas:

“ciallaíonn “craoltóir” duine a sholáthraíonn teaghlaim de bhunábhar clár chun í a tharchur, a leaschraoladh nó a leathadh mar sheirbhís craolacháin (cibé acu a dhéanfaidh nó nach ndéanfaidh an duine sin an bunábhar sin a tharchur, a leaschraoladh nó a leathadh mar sheirbhís den sórt sin).”

¹Chun teacht ar chóip den Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine (ECHR) téigh go dtí www.ehcr.coe.int

Nóta Treorach

Tá sé éigeantach do gach craoltóir atá ceadúnaithe i bPoblacht na hÉireann agus/nó na craoltóirí sin a bhaineann úsáid as minicíocht nó acmhainn satailíte nó nasc atá suite i bPoblacht an hÉireann an Cód a chomhlíonadh. Go praiticiúil, beidh feidhm ag an gCód i dtaca le gach seirbhís raidió agus teilifíse, lena n-áirítear seirbhísí raidió agus teilifíse RTÉ, TG4 agus seirbhísí raidió agus teilifíse náisiúnta, réigiúnda, áitiúla agus pobail atá ceadúnaithe de réir fhorálacha an Achta Craolacháin 2009, seirbhísí sealadacha agus institiúide san áireamh (mar is cuí).

Níl sé éigeantach do chláir ar sheirbhísí atá ceadúnaithe sa Ríocht Aontaithe nó i ndlínsí eile an Cód seo a chomhlíonadh e.g. BBC, Sky, ITV, Channel 4. Is é sin an cás de bharr phrionsabail na 'tirescnaimh' atá sa Treoir AVMS, an príomh-phíosa reachtaíochta Eorpaigh a rialaíonn seirbhísí craolacháin teilifíse ar fud na hEorpa. Ciallaíonn an prionsabal sin go bhfuil dualgas ar stáisiúin teilifíse na rialacha atá leagtha síos sa tír ina bhfuil siad ceadúnaithe, i bhfocail eile an tír as a dtionscnaíonn siad, a chomhlíonadh.

Ar mhaithe le hamhras a sheachaint, ní thagraíonn an téarma 'craoltóir' mar a úsáidtear é in Alt 39 den Acht Craolacháin do láithreoirí aonair nó d'fhóireann cláir ach don chuideachta, comharchumann etc. gur leis uúinéireacht na seirbhíse craolacháin agus a oibríonn an tseirbhís sin. Níor chóir glacadh leis uaidh sin go bhfuil láithreoirí aonair nó foireann cláir díolmhaithe óna n-oibligeaidí de réir an Chóid seo. Maidir leis an méid sin, baineann an chuid is mó de na rialacha le cinntí eagarthóireachta a bhfuil ní amháin úinéirí sheirbhísí craolacháin freagrach astu ach a bhfoirne chomh maith. Ba chóir do chraoltóirí tabhairt faoi deara freisin go bhfuil feidhm ag na rialacha maidir le baill foirne neamhspleácha freisin agus gur chóir féachaint chuige chun go mbeidh baill foirne den tsaghas sin ar an eolas maidir le ceangaltais an Chóid agus gur chóir dóibh bainistíocht a dhéanamh ar chomhlíonadh na mball foirne sin. Ba chóir do chraoltóirí a thabhairt faoi deara go bhfuil siad freagrach ó thaobh na heagarthóireachta de as gach lánas a chraoltar agus dá réir sin go mbaineann ceangaltais an Chóid seo le lánas coimisiúnaithe agus faighte ag craoltóirí.

Ní bhaineann na Rialacha agus na prionsabail le lánas ar shuíomh gréasáin nó le lánas eile nach bhfuil ceangailte le lánas a craoladh. D'ainneoin sin, is féidir leis an BAI aird a bheith aige, mar is cuí, ar lánas den chineál sin sa chás go dtugann sé faisnéis nó comhthéacs d'iniúchadh ar ghearán nó i gcomhthéacs imscrúdaithe reachtúla.

Treoirnótaí

Níl sé i gceist go leagfaidh an Cód seo amach gach uile riail a bhaineann le lánas nuachta agus cúrsaí reatha a ullmhú, a chóiriú agus a chraoladh. I dtaca leis an méid sin, ba chóir go mbeadh aird ag craoltóirí, lucht déanta clár agus saoránaigh ar na Treoirnótaí ar forbraíodh iad i gcomhar leis an gCód seo. Tá na nótaí sin curtha ar fáil mar chabhair chun cuspóirí na bprionsabal agus na rialacha agus an maodh ina gcuirfear i bhfeidhm iad a thuiscint i gcomhthéacs chúrsaí craolacháin. Déanfaidh an BAI nuashonrú ar na Treoirnótaí ó am go ham.

Nóta Treorach

Ní chuireann an BAI seirbhís imréitigh le haghaidh lánas cláir. Cé go bhfuil an BAI lánsásta comhairle ghinearálta a thabhairt maidir leis an gCód, ní thabharfaidh sé comhairle níos sonraithe ach amháin i dtaca le hábhar cláir neamhthipiciúil a chuirtear faoina bhráid ar an gcaoi seo a leanas:

1. Ní mór na hiarratais ar chomhairle a chur faoi bhráid i scríbhinn.
2. Ba choir don aighneacht an chuid/na codanna den Chód faoina bhfuil comhairle á lorg a chur in iúl go soiléir, mar aon le sonraí na ceiste lena bhaineann an chuid ábhartha den Chód.
3. Féachfaidh an BAI ar an iarratas a fuarthas agus déanfaidh sé a dhícheall freagra tosaigh a thabhairt ar an gceist a luaithe agus is féidir. Ba chóir do chraoltóirí a thabhairt faoin deara, áfach, go bhféadfadh sé sin dhá lá oibre a ghlacadh nó níos faide sa chás go mbíonn an cheist an-chasta ar fad.
4. Leagfaidh freagra an BAI amach i scríbhinn tuairim an BAI i dtaca leis an aighneacht.
5. Beidh aon tuairim a chuirfidh an BAI in iúl gan dochar maidir le haon ghearán a d'fhéadfadh duine den phobal a dhéanamh ina dhiaidh sin agus a d'fhéadfaí a chur faoi bhráid an Choiste um Chomhlíonadh le go ndéanfaí moltóireacht air agus le go nglacfaí cinneadh ina leith.
6. Is féidir fiosrúcháin a sheoladh tríd an bpost nó ar ríomhphost chuig: codes@bai.ie.

Gearáin

I gcás go bhfuil gearán ag faireoir nó ag éisteoir nó má tá sé nó sí míshásta maidir leis an tslí ina bhfuil craoltóir ag comhlíonadh an Chóid, ba chóir an cheist, ar an gcéad dul síos, a chur go díreach faoi bhráid an chraoltóra ábhartha. Tá breis eolais maidir leis an bpróiseas gearáin ar fáil ag www.bai.ie nó trí ghlaó gutháin a chur ar 01 6441200.

Beidh feidhm ag an gCód seo ó 1 Iúil 2013

Nóta Treorach

Ar shuíomh gréasáin an BAI tá mír a thugann sonraí maidir leis an bpróiseas gearáin agus a thugann eolas tacaíochta chomh maith maidir leis an tslí gur féidir le duine den phobal gearán a dhéanamh faoi réimse ceisteanna, ina measc gearán a bhaineann le cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht i lánas nuachta agus cúrsaí reatha. Déanfar measúnú ar ghearáin ar bhonn an ábhair a craoladh agus ar bhonn aighneachtaí i scríbhinn ón gcraoltóir agus ón ngearánaí(na gearánaithe). Foilsítear go rialta cinntí an BAI i dtaca le gearáin a rinneadh breithniú ina leith.

Leagann Treoir an BAI d'Éisteoirí agus d'Fhaireoirí maidir leis an bPróiseas Gearáin amach faisnéis mionsonraithe i dtaca le cúrsaí gur féidir gearáin a dhéanamh fúthu de réir reachtaíochta. Targaíonn an BAI tacaíocht chomh maith, trína fhoireann feidhmiúcháin, dóibh siúd ón bpobal a bhfuil cúnamh agus eolas breise de dhíth orthu maidir le gearán a dhéanamh. Tá próiseas ar bun faoi láthair ag an BAI chun a chuid nósanna imeachta maidir le gearáin a athbhreithniú agus, nuair a bheidh sé sin críochnaithe, déanfar nuashonrú ar-líne ar aon ábhar a bhaineann.

1. Cuspóirí an Chóid

Is iad cuspóirí an Chóid:

- Na híoschaighdeáin agus na híoschleachtais a bhfuiltear ag súil leo ó chraoltóirí ina gcuid tuairisciú ar lánas nuachta agus cúrsaí reatha a leagadh amach go soiléir;
- Treoir ghinearálta a thabhairt do chraoltóirí chun cabhrú leo ina bpróiséis cinnteoireachta, a mhéid is a bhaineann siad le lánas nuachta agus cúrsaí reatha;
- Iriseoireacht neamhspleách agus neamhchlaonta a chur chun cinn maidir le soláthar lánas nuachta agus cúrsaí reatha;
- Saoránaigh a chur ar an eolas agus feasacht a spreagadh ina measc maidir leis na caighdeáin gur féidir leo a bheith ag súil leo maidir le lánas nuachta agus cúrsaí reatha;
- Leas na saoránach a chosaint maidir lena gcearta rochtain a bheith acu ar lánas nuachta agus cúrsaí reatha atá cothrom, oibiachtúil agus neamhchlaonta.

Nóta Treorach

Nuair a bhí réimse spriocanna i leith an Chóid seo á fhorbairt aige, bhí aird ag an BAI ar an gcaidreamh idir an rialálaí, an craoltóir agus an saoránach. Dá bhrí sin tá spriocanna an Chóid curtha ar an eolas ag: ról an BAI maidir le hiriseoireacht neamhspleách agus neamhchlaonta a éascú; cinntiú go bhfuil soiléire ann maidir leis na híoschaighdeáin gur chóir do chraoltóir a bhaint amach maidir leis an gcaoi a phléann siad le lánas nuachta agus cúrsaí reatha agus leis an gcaoi a chraolann siad an lánas sin agus chomh maith leis sin treoir a chur ar fáil do chraoltóirí nuair a bhíonn sé sin de dhíth.

Baineann spriocanna an Chóid leis an tsaoránach freisin, agus go háirithe trína chinntiú go gcosnaítear a gceart maidir le lánas nuachta agus cúrsaí reatha a fháil, agus ag an am gcéanna an fhaisnéis atá de dhíth a chur ar fáil dóibh le breithniú an bhfuil caighdeáin i dtaca le lánas nuachta agus cúrsaí reatha á gcomhlíonadh ag craoltóirí.

2. Na Prionsabail a Thugann Bonn Taca do na Rialacha maidir le Cothroime, Oibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht

Leagann an chuid seo amach na prionsabail a thugann bonn taca don Chód seo. I dteannta na rialacha sainiúla a bhfuil breac-chuntas déanta orthu i gCuid 4, cuireann na prionsabail treoir ar fáil maidir leis na caighdeáin a bhfuiltear ag súil leo chun cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht a bhaint amach sa gcaoi ina phléitear le lánas nuachta agus cúrsaí reatha. Dá réir sin, táthar ag súil ní amháin go gcomhlíonfaidh craoltóir na rialacha ach chomh maith leis sin go gcuirfidh sé na prionsabail ghinearálta sin i bhfeidhm i dtaca lena lánas nuachta agus cúrsaí reatha.

Leagtar amach thíos na prionsabail a chuirfear i bhfeidhm maidir leis an gCód chomh maith le cur síos gairid orthu:

Cothroime: Tá an BAI tiomanta do chinntiú go bpléifear go cothrom agus go macánta le daoine aonair nó le heagraíochtaí atá mar ábhar ag lánas nuachta agus cúrsaí reatha nó le daoine a bhfuil rannpháirtíocht acu i gcláir nó i míreanna clár nuachta agus cúrsaí reatha, trí fheidhmiú an Chóid seo. Tá ionchas dlísteanaigh ag faoireoirí agus ag éisteoirí go léireoidh craoltóir cur chuige cothrom maidir leis an gcaoi a chuirtear nuacht agus cúrsaí reatha i láthair agus an chaoi ina dhéantar fiosrú ina thaobh agus maidir leis an gcaoi ina bpléitear le rannpháirtithe. Ní chiallaíonn prionsabal na cothroime go bhfuil sé riachtanach go bpléifí gach uile tuairim a d'fhéadfadh a bheith i gceist i leith ábhair nó go bhfaigheadh gach tuairim an méid céanna ama ar an aer.

Ba chóir go mbeadh tuairisciú ina bhfuil cothromas agus comhréireacht cinntithe, ina threoir maidir le ceisteanna a thuirisciú, ina measc ceisteanna a bhaineann le conspóid phoiblí nó díospóireacht reatha phoiblí.

Oibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht: Baineann na prionsabail maidir le hoibiachtúlacht agus neamhchlaontacht lena chinntiú go ndéantar lánas nuachta agus cúrsaí reatha a thiomsú, a léiriú agus a chur i láthair ar chaoi lena fheicfead go bhfuil sé neamhspleách, neamhchlaonta agus gan réamhbhreithiúnas agus lena bhfuil sé soiléir gur mar sin atá. Níor chóir go gceapfaí de réir na rialacha a leagtar amach iad sa Chód seo maidir leis an oibiachtúlacht nó leis an neamhchlaontacht nach féidir le tuairisceoir tuairimí criticiúla a chur in iúl nó línte fuinniúla ceistiúcháin a leanúint. Go deimhin, is minic is gá iad sin a dhéanamh chun cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht a bhaint amach. Tá sé riachtanach, áfach, go mbeadh an léiriú, an tuairisciú agus an cheistiú a dhéantar ar aon mhír nuachta nó cúrsaí reatha inchreidthe, iontaofa agus neamhspleách ó thaobh eagarthóireachta de.

Cruinneas agus Freagrúlacht: Tá lucht féachana agus éisteachta i dteideal a chreidiúint go bhfuil an lánas nuachta agus cúrsaí reatha ar a bhfaigheann siad rochtain ó na meáin chraolacháin cruinn, agus creideann siad é sin. Cuireann faisnéis chruinn ar chumas saoránach rannpháirtíocht níos iomláine a bheith acu i sochaí daonlathach. Dá bhrí sin is bunphrionsabal é an cruinneas a bhaineann le craoladh lánas nuachta agus cúrsaí reatha agus ba chóir i gcónaí go mbeadh tús áite aige thar an luas lenar féidir lánas a heachadadh. Admhaítear freisin gur féidir faisnéis mhíchruinn a thabhairt amach, bíodh sé sin go follasach nó go hintuigthe. Tá prionsabal na freagrúlachta ceaptha lena chinntiú go ndéanann craoltóirí bearta ceartaitheacha atá cothrom, tráthúil agus cuí i dtaobh craoladh faisnéise mhíchruinn a láimhseáil.

Follasacht agus Freagracht: Baineann prionsabal na follasachta agus na freagrachta lena chinntiú i gcás na gcleachtas agus na nósanna imeachta a ghlacann craoltóirí i dtaobh cúrsaí nuachta agus cúrsaí reatha a fhoinsiú, a thiomsú, a léiriú agus a chur i láthair go mbeidh siad feiceálach, oscailte lena n-iniúchadh, láidir agus go mbeidh rochtain orthu. Baineann sin go háirithe i gcás go mbeidh iarmhairt ar phríobháideachtas dhuine aonair ag chinneadh craoladh a dhéanamh.

Nóta Treorach

Bhí an BAI comhfhiosach go mbeadh réimse prionsabal le taca a chur faoi na rialacha atá leagtha amach sa Chód tábhachtach, toisc nach bhféadfadh aon réimse rialacha aghaidh a thabhairt ar gach uile teagmhas. Tá sé i gceist, dá bhrí sin, go gcomhlíonfaidh craoltóirí na rialacha agus na prionsabail atá leagtha amach sa Chód.

Déanann an Treoir a forbraíodh iarracht aghaidh a thabhairt ar na ceisteanna, na tuairimí agus an neamhchinnteacht a cuireadh in iúl sa phróiseas comhairliúcháin leis an Cód a fhorbairt agus i gceardlann a tionóladh le craoltóirí, chomh maith le tarraingt ar thaighde agus ar thaithí i ndlínsí eile. Leagtar amach líon áirithe ceisteanna ginearálta, i dteannta treorach a chur ar fáil i dtaobh na bprionsabal atá ináirithe sa Chód.

Tá saoirse eagarthóireachta ag gach craoltóir cinntí a dhéanamh maidir le cé acu ceisteanna a dhéanfar tuairisciú orthu i gcomhthéacs nuachta agus cúrsaí reatha. Níl sá ceadmhach don BAI cinntí a dhéanamh nó ról a bheith aige i dtaobh iachall a chur ar chraoltóirí tuairisciú a dhéanamh ar cheist nuachta nó cúrsaí reatha ná níor chóir go mbeadh an rogha sin aige. Níl sé i gceist leis an gCód rialú a dhéanamh ar bhraistintí claontachta ar bhonn na dtopaicí agus/nó na réimsí ábhar a bhfuil sé roghnaithe ag an gcraoltóir gan iad a chlúdú. I gcomhthéacs an Chóid seo, ní ghlactar mar fhianaise 'de facto' d'easpa cothroime, oibiachtúlachta nó neamhchlaontachta ó thaobh an chraoltóra de cinneadh gan tuairisciu a dhéanamh ar ócáid nó scéal nuachta. Nuair a bheidh an Cód seo á chur i bhfeidhm aige, breithneoidh an BAI an lánas nuachta agus/nó cúrsaí reatha atá sa chraoladh atá faoi chaibidil ag an ngearán agus déanfaidh sé cinneadh ar an mbonn sin agus tar éis dó aighneachtaí i scríbhinn ón ngearánaí agus ón gcraoltóir a chur san áireamh.

Ní hé an cás i gcónaí go mbeidh neamhchlaontacht go huathoibríoch mar thoradh ar sheasamh/barúil maidir le ceist áirithe a fhágáil ar lár agus go deimhin, níl aon cheangaltas gach gné de mhír a thuairisciú le cothroime a bhaint amach.

Tagraíonn prionsabal na cothroime do chinntiú, i gcás an chur chuige maidir le ceisteanna a thuairisciú, go háirithe i dtaobh ceisteanna a mbaineann conspóid phoiblí leo nó atá ina n-ábhar díospóireachta reatha poiblí, go bhfuil an tuairisciú sin cothrom agus comhréireach. Ó thaobh an fheidhmithe de is é an rud atá tábhachtach ná gur féidir leis an gcraoltóir an cur chuige a ghlac sé lena chinntiú go raibh a thuairisciú cothrom agus comhréireach a thaispeáint nó a léiriú. Tá sé tábhachtach tabhairt faoi deara de bharr nádúr aonair an lánais atá i gceist go mbeidh tionchar dosheachanta aige ar an méid sin a d'fhéadfaí a fheiceáil mar rud atá cothrom nó comhréireach. Thairis sin, leagtar béim anseo ar cheisteanna gur ábhar conspóide iad nó atá ina n-ábhar díospóireachta reatha poiblí.

Cé go bhfuil feidhm ag na prionsabail agus ag na rialacha maidir le gach lánas nuachta agus cúrsaí reatha, is minic gurb iad na ceisteanna conspóide poiblí nó a bhaineann le díospóireacht reatha poiblí a bhíonn ina ceisteanna ina mbíonn feachtas nó suim bhreise i gceist maidir leis na ceisteanna atá á bplé. Ins na cásanna sin is féidir le craoltóirí iarmhairt shuntasach a bheith acu agus is ansin atá cúram breise de dhíth.

Níor chóir glacadh leis go gciallaíonn cur i bhfeidhm cuí go bhfuil gá le 'cothrom saorga' leis an gCód a chomhlíonadh, ná níor chóir glacadh leis go dtugann sé le fios go bhfuil an leithdháileadh céanna i dtaobh ama ar an aer riachtanach i gcónaí le cothroime a bhaint amach. Os a choinne sin, fiú ma thaispeántar gur tugadh an leithdháileadh céanna d'am ar an aer do thuairimí éagsúla maidir le hábhar áirithe ní gá go gcomhlíonadh sé sin oibligeáidí craoltóra i dtaobh cothroime. Beidh sé riachtanach do chraoltóir an réimse slite inar féidir cothroime a bhaint amach a bhreithniú agus a chinntiú go mbaintear cothroime amach bíodh sé sin trína rogha rannpháirtithe, an t-am a thugtar do cheist nuachta nó cúrsaí reatha, scóip na díospóireachta, struchtúr an chláir nó ról an láithreora.

De bharr nádúr an tuairiscithe ar chúrsaí reatha bíonn ról ríthábhachtach ag an láithreoir le dúshlán a thabhairt do thuairimí aionna agus rannpháirtithe, ar mhaithe le leas an phobail. Ní gá go gcruthaíonn ceistiú dian nó dúshlánach i gcomhthéacs agallaimh éagóir nó éagothroime.

Tugann prionsabal an chruinnis le tuiscint gur chóir i gcás ábhair a chraoltar, go háirithe nuair a bhaineann sé le cúrsaí conspóide poiblí nó le díospóireacht reatha poiblí, go mbeidh tacaíocht le fianaise ag an ábhar sin agus d'fhéadfaí go mbeadh gá le comhthacú ó réimse foinsí ina leith, ag braith ar nádúr an lánais. Tá freagracht suntasach curtha ar chraoltóirí lena chinntiú go bhfuil a gcuid foinsí nó a gcuid faisnéise bailí. Admhaítear freisin maidir le craoltóirí, in ainneoin a gcuid iarrachtaí is fearr, gur féidir lena gcuid fíricí a bheith mícheart. Éilíonn prionsabal na freagrúlachta go ndéanfar ceartúcháin go tapaidh agus, mar phrionsabal ginearálta, gur chóir go mbeadh an ceartúchán comhréireach leis an tsuntasacht a tugadh don bhunchraoladh.

Éilíonn prionsabal na follasachta agus na freagrachta go mbeidh na cleachtais agus na nósanna imeachta a ghlacann craoltóirí sofheicthe, oscailte lena nb-iniúchadh, láidir agus so-aimsithe. Níor chóir a cheapadh go dtugann an prionsabal sin le fios go bhfuil ceangaltas ar chraoltóirí foinsí eolais maidir leis an lánas a chraolann siad a nochtadh. Seachas sin, díríonn an prionsabal ar a chinntiú gur féidir leis an gcraoltóir an próiseas cinnteoireachta a bhaineann le lánas a léiriú a thaispeáint.

Bheadh sé sin tábhachtach go háirithe i gcásanna nuair a bhíonn teicnící ar nós taifeadadh folaitheach nó éirí slí i gceist leis an gcur chuige maidir le clár a dhéanamh.

Treoir maidir le Comaoineacha Ginearálta i dtaobh na bPrionsabal

Sainmhíniú: Agus an Cód seo á fhorbairt aige, níl sainmhíniú maidir le téarmaí ar nós nuacht, cúrsaí reatha, cosaint eagarthóireachta agus mar sin de á thabhairt ag an BAI. De réir an taithí atá ag an BAI ar rialúchán leagtar béim ar an tábhacht a bhaineann le bheith ábalta na cóid reachtúla éagsúla a chur i bhfeidhm ar bhealach solúbtha leis an bhfreagairt is fearr a thabhairt don ábhar atá faoi chaibidil. Dá bhrí sin, beidh téarmaí i gceist a mbeidh sé éasca don chraoltóir agus don tsaoránach iad a thuiscint, cé go dtarlaíonn sé i gcúinsí eile go mbeidh sé riachtanach sraith ceisteanna a chur le teacht ar chinneadh i dtaca le comhlíonadh nó maidir le gearán. I gCód, cosúil leis an gceann seo, is minic gurb é an próiseas a glacadh nó an chaoi inar láimhsigh an craoltóir an cheist a léireoidh ar glacadh nó nár glacadh an cur chuige ceart, nó ar sháraigh an cur chuige a glacadh forálacha an Chóid.

D'ainneoin sin, agus chun treoir éigin a thabhairt maidir le tréithe táscacha lánas nuachta agus cúrsaí reatha, ba chóir an méid seo a leanas a thabhairt faoi deara:

- Tá feasacháin nuachta (feasacháin fada san áireamh) i gceist le cláir nuachta a thugann faisnéis fíriciúil ar ócáidí agus imeachtaí náisiúnta, idirnáisiúnta, réigiúnda, áitiúla agus pobail.
- Áirítear míniúcháin agus anailís ar ócáidí agus ceisteanna reatha le cláir chúrsaí reatha, ina measc cúrsaí atá ina n-ábhar conspóide poiblí nó ina n-ábhar díospóireachta reatha poiblí.

Is minic a chúngaíonn cúrsaí nuachta agus cúrsaí reatha ar a chéile laistigh de chlár amháin agus ba chóir do chraoltóirí a bheith aireach maidir leis sin nuair a bhíonn siad ag breithniú conas comhlíonadh an Chóid seo a chinntiú.

Cláir chúrsaí reatha vs. Lánas chúrsaí reatha: Cé go bhfuil sé sothuigthe, de bharr a nádúir, gur craoladh fíricí a bhaineann le teagmhais atá tarlaithe atá i gceist le nuacht, is feidir leis tarlú ó am go ham nach mbaineann an chinnteacht chéanna le céard atá i gceist le cúrsaí reatha. Beidh cláir áirithe so-aitheanta mar chláir chúrsaí reatha, bíodh sé sin de bharr an chaoi ina chuireann an craoltóir iad chun cinn nó de bharr nádúir na míreanna a tuairiscítear sa chlár. Tarlóidh ócáidí ina mbeidh lánas chúrsaí reatha ináirithe i gcláir siamsaíochta, in irischláir nó i gcláir atá go príomha bunaithe ar cheol.

Tá sé tábhachtach tabhairt faoi deara, i gcomhthéacs gearáin, go ndíreoidh an BAI, ina chur chuige, ar an lánas a thagraítear dó sa ngearán agus go mbreithneoidh an BAI ar chóir an lánas sin a bhreithniú de réir an Chóid

Le linn an phróiseis Cód maidir le Cothroime, Oibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht á fhorbairt, d'éirigh an cheist faoi an raibh sé oiriúnach i gcónaí ceanglais mar atá leagtha síos san Acht Craolacháin 2009 a chur ar chraoltóirí go háirithe i gcomhthéacs iomadú na n-asraonta nuachta agus chúrsaí reatha agus na bhfoinsí lánais nuair nach bhfuil na ceanglais cheanna maidir le cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht i bhfeidhm ina leith. Tá roinnt ceisteanna anseo a éilíonn breithniú ina dtaobh anseo. Ar an gcéad dul síos, tá ceanglas dlí ar an BAI Cód maidir le Cothroime, Oibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht a fhorbairt.

Ar an dara dul síos, tá líon mór lucht éisteachta agus féachana i gceist le raidió agus teilifís in Éirinn, go háirithe leis an aschur nuachta agus cúrsaí reathaó na seirbhísí sin. Cuireann saoránaigh na hÉireann leibhéal ard iontaoibhe sna foinsí nuachta agus chúrsaí reatha sin. Dá bhrí sin bhí an BAI go láidir den tuairim gur chóir do Chód den chineál seo cáilíocht an lánais atá ar fáil sa réimse seo craoltóireachta a neartú seachas é a laghdú.

*Toisc go mbaineann an Cód le lánas nuachta agus chúrsaí reatha, tá feidhm ag na ceanglais i dtaobh níos mó ná cláir nuachta agus chúrsaí reatha amháin, mar a pléadh. Dá réir sin, moltar do chraoltóirí a chinntiú go bhfuil an fhoireann **ar fad** atá acu a bhfuil baint acu le cláir ina bhféadfadh lánas nuachta agus chúrsaí reatha a bheith san áireamh ar an eolas maidir leis an gCód. Éilíonn an BAI freisin go gcuirfí aiseolas ar fáil faoin dtaithí a bhaineann le feidhmiú an Chóid le gur féidir an Treoir a athchóiriú agus a nuashonrú, mar is cuí.*

3. Comhlíonadh agus Measúnú

- Nuair a bheidh craoltóirí ag plé le lánas nuachta agus chúrsaí reatha comhlíonfaidh siad na prionsabail agus na rialacha atá sonraithe sa Chód seo. Ba coir go mbeadh craoltóirí aireach ar na forálacha ar fad atá sa Chód seo toisc go bhféadfadh sé tarlú go mbeadh ar ábhar cláir níos mó ná foráil infheidhme amháin a chomhlíonadh.
- Deánfar lánas nuachta agus chúrsaí reatha a mheasúnú ina iomlán agus ina chomhthéacs agus tagairt á dhéanamh do:-
  - Forálacha an Acht Craolacháin 2009 (mar atá leasaithe)
  - Prionsabail an Chóid
  - Rialacha an Chóid

- Tosca comhthéacsúla, lena n-áirítear an cineál cláir atá i gceist agus ionchas an lucht féachana/éisteachta ach gan a bheith teoranta dóibh sin
- Nósanna imeachta, cleachtais agus beartais an BAI
- Comhlíonfaidh craoltóirí an Cód ó thaobh ábhair agus brí de.

Nóta Treorach

Nuair atá lánas nuachta agus cúrsaí reatha á mheasúnú maidir le comhlíonadh fhorálacha an Chóid, tá sé tábhachtach thabhairt faoi deara go dtabharfar aird i dtús báire ar na rialacha a bhaineann leis an lánas atá i gceist, agus ina dhiaidh sin go ndéanfar an prionsabal ábhartha a bhreithniú. Beidh tosca comhthéacsúla tábhachtach freisin is is féidir leo sin athrú de réir: nádúr an lánais; an cineál cláir agus cainéil; ionchas an lucht éisteachta/féachana maidir leis an lánas; agus a mhéid agus a fhógraítear an lánas agus an cur chuige a bhaineann leis don lucht éisteachta/féachana.

4. Rialacha

Beidh feidhm ag na rialacha seom a leanas maidir leis an gcaoi a pléifear le gach lánas nuachta agus/nó cúrsaí reatha.

Cothroime, Oibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht – Dualgais Reachtúla Chraoltóirí

1. Maidir leis an gcóiriú a dhéanfaidh siad ar lánas nuachta agus cúrsaí reatha, comhlíonfaidh craoltóirí Alt 39 (1) (a) & (b), Alt 39 (2) agus Alt 39 (5) & (6) demnj Acht Craolacháin 2009.

39.—

(1) *Cinnteoídh gach craoltóir an méid seo a leanas —*

- (a) *go ndéanfar an nuacht go léir a chraolfaidh an craoltóir a thuairisciú agus a chur i láthair go hoibiachtúil agus go neamhchlaonta gan aon tuairimí de chuid an chraoltóra féin a chur in iúl.*
- (b) *go ndéanfar, nuair a bheifear ag déileáil i gcráolacháin le cúrsaí reatha, lena n-áirítear nithe is ábhair chonspóide poiblí nó is ábhair díospóireachta reatha poiblí, cothrom na féinne a thabhairt do na leasanna uile lena mbaineann agus go gcuirfear an t-ábhar a chraolfar i láthair go hoibiachtúil agus go neamhchlaonta gan aon tuairimí dá chuid féin nó dá cuid féin a nochtadh, ach amháin i gcás nach mbíonn sé praiticiúil i dtaca le craoladh aonair am t-alt seo a*

chur i bhfeidhm a chur i bhfeidhm maidir le craoladh aonair amháin, is féidir dhá chraoladh nó níos mó a mheas mar iomlán, an fhad is go dtarchuirtear na craoltaí sin laistigh de thréimhse reasúnta ama óna chéile.

(2) Níl tada i bhfo-alt (1) (a) nó (b) a chuireann cosc ar chraoltóir craoltaí páirtí polaitíochta a tharchur an fhad is nach dtugann an craoltóir, nuair atá an t-am le haghaidh craoltaí den chineál sin á leithdháileadh aige, tosaíocht mhíchuí d'aon pháirtí polaitíochta.

(5) Cinnteoidh craoltóir, nuair a bheifear ag déileáil i gcraolacháin le haon togra, ar togra é a bhaineann le beartas i leith craoladh, is ábhar conspóide poiblí nó díospóireachta reatha poiblí, atá faoi bhreithniú ag an Rialtas nó ag an Aire, go ndéanfar é a thuairisciú agus a chur i láthair go hoibiachtúil agus go neamhchlaonta.

(6) Níl feidhm ag míreanna (a) agus (b) d'fho-alt (1), a mhéid a cheanglaíonn siad ar an gcraoltóir gan a thuairimí féin nó a tuairimí féin a chur in iúl, maidir le haon chraoladh faoi fho-alt (5).

2. Nuair a bheidh siad ag plé le lánas nuachta agus cúrsaí reatha comhlíonfaidh craoltóirí na prionsabail seo a leanas mar atá curtha in iúl sa Chód seo:
  - Cothroime
  - Oibiachtúlacht & Neamhchlaontacht
  - Cruinneas & Freagrúlacht
  - Follasacht agus Freagracht

Rialacha maidir le Cothroime

3. Pléifidh craoltóir go cothrom le rannpháirtithe i lánas cúrsaí reatha nó leis na daoine nó na heagraíochtaí a ndéantar tagairt dóibh san lánas sin.
4. Go hiondúil cuirfear agallaithe do chláir nó do mhíreanna nuachta agus cúrsaí reatha ar an eolas maidir leis an ábhar agus maidir le nádúr agus formáid a rannpháirtíochta, ionas go ndéanfaidh a gcomhaontú páirt a ghlacadh toiliú eolasach.

5. Go hiondúil ní chraolfaidh aon chraoltóir aon agallamh nuachta nó cúrsaí reatha le haon duine gan toiliú an duine sin. I gcás go ndéanfar lánas nuachta nó cúrsaí reatha a chraoladh gan toiliú ní mór don chraoladh sin a bheith inchosanta ó thaobh eagarthóireachta de. Ní mór do chraoltóir breithniú mar is cuí a thabhairt d'iarratais ar thoiliú a tharraingt siar, agus aird aige ar na prionsabail i dtaca le cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht.

Nótaí Treorach

Níor chóir a ghlacadh leis go gciallaíonn an ceanglas gur chóir go gcuirfí agallaithe “go ginearálta ar an eolas” maidir le hábhar agus fórmáid agallaimh gur chóir mionsonraí na gceisteanna atá le cur mar chuid den agallamh sin a chur ar fáil. Seachas sin, ba chóir glacadh leis go gciallaíonn an riail gur chóir dóthain faisnéise a sholáthar le gur féidir an t-ullmhúchán don agallamh a éascú.

Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara go mbeidh iarmhairt ag nádúr an chláir agus ag an gcineál rannpháirtíochta atá i gceist ar an léibhéal agus ar an gcineál toilithe atá de dhíth. D'fhéadfaí a áireamh le samplaí de thoiliú eolas maidir le cé hiad na rannpháirtithe eile ar an mír; cén cineál rannpháirtíochta a bheidh i gceist leo, i.e. an mbeidh sé beo nó réamhthairfeadta, an mbeidh eagarthóireacht déanta air nó nach mbeidh.

Níl sé i gceist leis na rialacha i dtaca le toiliú go gcuirfí bac ar láithreoirí ceisteanna forlíontacha a chur ar agallaithe. Is minic go mbíonn sé oiriúnach ceisteanna forlíontacha nó ceisteanna bainteacha a chur de bharr sheasamh an agallaithe, bíodh sé sin sa saol poiblí, de bharr a ngairm nó de bharr an ábhair faoinar aontaigh siad agallamh a dhéanamh.

Ó am go chéile, d'fhéadfadh sé tarlú go bhfaigheadh craoltóir iarratas ar thoiliú ó thaobh agallaithe de a tharraingt siar sula chraoltar an clár. I gcúinsí áirithe is féidir le fíricí nó faisnéis nua teacht chun solais a thabharfadh bailíocht don iarratas ar tharraingt siar, nó sa chás ina mbeadh an dochar a dhéanadh sé an mhír a chraoladh níos mó ná leas an phobail.

Níor chóir glacadh leis go dtugann an riail a bhaineann le tarraingt siar le tuiscint gur chóir géilleadh d'iarratas ar tharraingt siar i ngach uile cás. Seachas sin, ba chóir go mbeadh an craoltóir in ann a thaispeáint, i gcomhthéacs gearáin, an réimse tosca a cuireadh san áireamh nuair a diúltaíodh iarratas ar thoiliú a tharraingt siar. Ar mhaithe le soiléire, tagraíonn iarratas ar thoiliú a tharraingt siar d'agallaimh a tugadh roimh craoladh cláir agus ní d'athúsáid na n-agallamh sin. D'fhéadfadh ceisteanna éirí de bharr athúsáid agallaimh agus pléitear leis sin faoi na rialacha a chlúdaíonn ábhar cartlainne (Riail 10).

I gcoitinne, ba chóir do chraoltóirí a thabhairt faoi deara nach féidir glacadh leis go mairfidh toiliú go síoraí. Dá bhrí sin, ba chóir do chraoltóirí a mhéid is gur féidir braith ar an toiliú a tugadh maidir le hagallamh le himeacht aimsire agus i gcomhthéacsanna éagsúla clár a bhreithniú. I bhformhór na gcásanna, ní dócha go mbeadh sé sin ina dheacracht. Ach sa chás go bhféadfadh sé a bheith ina dheacracht (mar shampla i gcás úsáid ábhar cartlainne) ansin ba chóir a thuilleadh breithnithe a thabhairt do cheist an toilithe le go gcinnteofar cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht i gcónaí.

Le go seachnófaí aon amhras, ciallaíonn rannpháirtí i gclár duine a bhfuil baint ghníomhach aige nó aici leis an lánas agus ní duine a bhfuil a thaispeáint teagmhasach nó comhtheagmhasach e.g. duine nó daoine a fheictear sa seat cheamara ach nach bhfuil ag glacadh páirt sa chlár.

Tá gearáin breithnithe agus diúltaithe ag an BAI a rinneadh ar an mbonn sin amháin gurb é tuairim an ghearánaí gurb ionann agus fianaise ar easnamh cothroime, neamhchlaontachta agus oibiachtúlachta na daoine a bhí ináirithe ar phainéal díospóireachta. Tá neamhspleáchas eagarthóireachta ag craoltóir agus tá an craoltóir go hiomlán i dteideal ceist a iniúchadh lena rogha féin de phainéal. Nuair a bheidh breithniú á dhéanamh i dtaobh an bhfuil na daoine ináirithe ar phainéal díospóireachta ina thoisc maidir lena chóir seasamh le gearán, tabharfar aird ar an gclár ina iomláine, lena n-áirítear rannpháirtíocht an láithreora, na n-éisteoirí agus na faireoirí nó tuairiscí a cuireadh isteach sa chlár, i measc tosca eile.

Mar adúradh, toirmeascann Acht na bliana 2009 eagraíocht chraolacháin óna cuid tuairimí féin maidir le lánas nuachta nó cúrsaí reatha a chur in iúl, lena n-áirítear cúrsaí conspóide agus díospóireachta poiblí. Ceadáíonn an tAcht, áfach, d'eagraíocht chraolacháina chuid tuairimí féin a chur in iúl maidir le beartas a bhaineann le cúrsaí craolacháin agus atá ina ábhar conspóide agus atá á bhreithniú ag an Rialtas nó ag an Aire Cumarsáide. Ní mór don chóiriú a thugtar d'aon bheartas den chineál sin a bheith oibiachtúil agus neamhchlaonta agus níl sé ceadaithe do chraoltóir a sheirbhís a úsáid leis an toradh is fearr leis féin i dtaca le beartas áirithe craolacháin a chur chun cinn.

Tabharfar a thuilleadh treorach i dtaca le craoltaí páirtí polaitíochta i dtreoirilínte a eisítear roimh thoghcháin agus reifrinn. De réir Riall 27 den Chód seo tá sé éigeantach aon treoir den chineál sin a chomhlíonadh. Ba chóir do chraoltóirí a thabhairt faoi deara nach bhfuil aon íocaíocht nó comaoin den tsaghas sin ceadmhach le craoltaí den chineál sin a chraoladh, lena n-áirítear táillí ar stiúideonna a úsáid.

- 6.** Ní mór cúram a ghlacadh i gcónaí nuair a chuirtear agallaimh le leanaí nó le daoine leochaileacha isteach i gcláir nuachta nó cúrsaí reatha. I ngach cás, ní mór gurb é an prionsabal sáraitheach atá i gceist aon chraoladh ar ábhar a d'fhéadfadh a bheith éagothrom nó díobhálach dá leas a sheachaint.

Go hiondúil, beidh toiliú ó thuismitheoir, caomhnóir nó ó ionadaí dlí faighte roimh ré sula gcraoltar aon agallamh le páiste atá faoi bhun 16 bliana d'aois, nó duine leochaileach, i gcás go bhfuil an t-ábhar íogair nó tromchúiseach nó i gcás go bhféadfaí a mheas go mbeadh sé éagothrom gan an t-ábhar a chraoladh. Ní mór do chinneadh agallamh a chraoladh gan toiliú a bheith inchosanta ó thaobh leas an phobail de.

7. Sa chás go ndiúltaíonn duine nó eagraíocht rannpháirtíocht a bheith acu i lánas nuachta nó cúrsaí reatha nó go roghnaíonn siad gan aon ráiteas a dhéanamh, cuirfidh an craoltóir é sin in iúl go soiléir agus tabharfaidh sé tuairisc ar bhealach réasúnach maidir le míniú an duine/na heagraíochta sin i dtaobh rannpháirtíocht a dhiúltú, i gcás go bhféadfaí a mheas go mbeadh sé éagothrom gan é sin a dhéanamh.
8. Nuair a dhiúltaíonn duine nó eagraíocht rannpháirtíocht a bheith acu i mír nuachta nó cúrsaí reatha ní bheidh craoladh na míre sin neamhbhailí dá bharr. Tá freagracht ar an gcráoltóir, áfach, an fhad agus atá sé praiticiúil, tuairimí an pháirtí nach bhfuil i láthair a léiriú agus é sin a dhéanamh go cothrom.
9. Ní chuirfidh an próiseas eagarthóireachta comhthéacs nó brí an bhunagallaimh as riocht.

Nótaí Treorach

Ba chóir go mbeadh an cur chuige maidir le rannpháirtíocht leanaí i lánas nuachta nó cúrsaí reatha, mar phrionsabal ginearálta, an-chúramach. Is é leas agus dínit an linbh an gné is tábhachtaí ar fad den chóiriú, beag beann ar cé chomh mór agus is mian leo a bheith rannpháirteach sa lánas agus/nó ar an toiliú a thugann tuismitheoir nó caomhnóir. Aithnítear go mbeidh iarmhairt ag nádúr an ábhair ar cheist an toilithe, dá réir sin cé go mbeadh toiliú príomhoide de dhíth ar thuairisc mar gheall ar thorthaí scrúduithe ó scoil áirithe, beidh breithniú i bhfad níos cúramaí de dhíth ar thuairisc faoi féinmharú nó faoi iompraíocht fhrithshóisialta.

Nuair is ábhar íogair nó an-dáiríre atá i gceist, mar shampla, tuairisciú ar ghníomhaíocht mídhleathach nó iompraíocht fhrithshóisialta i measc dhaoine óga atá i gceist, ní mór breithniú an-chúramach a thabhairt d'aithint na ndaoine aonair atá rannpháirteach ann. D'ainneoin toiliú a bheith ar fáil, ní mór cothromú a dhéanamh idir iarmhairt fhad-théarma an chraolta ar an duine aonair agus sa tochaí agus ceisteanna a bhaineann le leas an phobail.

Tá sé i gceist leis an bhfrása 'daoine leochaileacha' sa Chód aghaidh a thabhairt ar na daoine aonair sin a éilíonn a gcuid cúinsí nó a a leas go nglacfaí cúram breise maidir le ceisteanna toilithe.

Sainmhíníonn reachtaíocht na hÉireann agus na hEorpa leanbh mar dhuine atá faoi bhunocht mbliana déag d'aois. Pléann an Cód go príomha le ceisteanna toilithe a bhaineann leo san atá faoi bhun sé bhliana déag d'aois, rud a aithníonn aibíocht dhaoine óga, go háirithe iadsan atá sé bhliana déag d'aois nó níos sine agus a aithníonn an réimse leathan cúinsí ina bhféadfaí agallamh a chur ar pháiste ó lánas nach bhfuil ró-dháiríre go dtí lánas atá fíor-dháiríre. Mar threoirphrionsabal, dá chonspóidí nó dá dháiríre is atá an t-ábhar, is ea is mó atá cúram de dhíth maidir le toiliú dhuine óg nó dhuine leochaileach.

Sa chás go nglacann aoi cinneadh gan a bheith rannpháirteach i gclár ní chuireann an cinneadh sin bac ar chraoltóir tuairisciú a dhéanamh ar mhír a bhfuil baint ag an aoi atá as láthair léi. Tá dualgas ar an gcraoltóir, áfach, an comhthéacs a sholáthar maidir le neamh-rannpháirtíocht aoi nuair a bheadh sé éagórach gan é sin a dhéanamh.

Sna cúinsí sin ina dhiúltaíonn aoi rannpháirtíocht a ghlacadh nó ina deir sé nó sí nach bhfuil 'tada le rá' acu i dtaobh ábhair, níl aon cheanglas ar an gcraoltóir ráitis ón aoi nó ó aon eagraíocht dá seasann siad a léamh amach, ina iomlán. Tá freagracht ar an gcraoltóir, áfach, tuairimí an pháirtí atá as láthair a léiriú, a fhad agus atá sé sin praiticiúil, agus é sin a dhéanamh go cóir. Maidir leis an méid sin, is minic a leagfaidh lánas ráitis amach tuairimí an pháirtí atá as láthair.

Níor chóir a cheapadh go dtugann cinneadh ó thaobh aoi de gan páirt a ghlacadh i ndíospóireacht le tuiscint gur iarracht d'aon ghnó atá i gceist ó thaobh an aoi de nó ó thaobh eagraíochta a sheasann siad dóibh, agallamh ar bith a sheachaint. Is minic go mbíonn fáthanna bailí gan rannpháirtíocht a ghlacadh i mír nuachta nó cúrsaí reatha. Mar sin féin, tá ceangaltas ar chraoltóir prionsabail na cothroime, na hoibiachtúlachta agus na neamhchlaontachta a bhaint amach i dtaca le lánas, le go mbeidh ionchas ann go gcinnteoidh an láithreoir ar cheist nuachta nó cúrsaí reatha nach mbeidh díospóireacht aon-taobhach ann agus go gcuirfear tuairimí malartacha i láthair, lena n-áirítear tuairimí na ndaoine sin nach bhfuil i láthair, a fhad agus atá sé cuí agus praiticiúil é sin a dhéanamh.

Tá sé dóchúil go mbeidh tionchar ag cinneadh gan páirt a ghlacadh ar an gcaoi ina gcuirfear tuairimí an pháirtí atá as láthair i láthair agus moltar dóibh siúd a roghnaíonn gan páirt a ghlacadh i gclár é sin a chur san áireamh nuair atá breithniú á dhéanamh maidir le conas ar láimhseáladh seasamh a n-eagraíochta maidir le mír nuachta nó mír cúrsaí reatha. Ní chuireann cinneadh gan páirt a ghlacadh i leataobh an oibligeáid atá ar chraoltóir a bheith cóir leis na páirtithe ar fad a thagraítear dóibh i mír nuachta nó cúrsaí reatha agus ní mór ó thaobh an chraoltóra go nglacfaí cúram ina leith sin. Braithfidh an cur chuige maidir le tuairisciú ar mhír inar dhiúltaigh ceann de na páirtithe a bheith rannpháirteach ar na ceistanna atá faoi chaibidil.

Is minic go mbíonn eagarthóireacht riachtanach le lánas nuachta agus cúrsaí reatha a léiriú chun príomh-phointí eolais a chur in iúl níos éifeachtúla agus/nó chun tráchtareacht nach bhfuil ábhartha maidir leis an ábhar atá faoi chaibidil a bhaint as. Aithníonn an Cód dlísteacht an chleachtas sin ach leagann sé béim ar an tábhacht a bhaineann lena chinntiú nach gcuireann an próiseas eagarthóireachta agus an chaoi ina ndéantar pacáistiú ar lánas tuairimí an rannpháirtithe as riocht. Tá sé tábhachtach freisin a aithint nach mbeidh faireoirí áirithe ar an eolas maidir leis an bpróiseas léiriúcháin cláir agus i gcásanna áirithe d'fhéadfadh sé a bheith úsáideach cur síos a dhéanamh ar an gcaoi ina n-oibríonn an próiseas eagarthóireachta i gcomhthéacs toiliú a fháil dá rannpháirtíocht i gclár. Níor chóir glacadh leis go dtugann an riail le tuiscint gur chóir go gcoimeádfadh an craoltóir an t-ábhar ar fad nach ndearnadh eagarthóireacht air, nó gur chóir cóip nach ndearnadh eagarthóireacht uirthi a chur ar fáil do rannpháirtí. Sa chás go n-éiríonn ceist gearáin nó ceist comhlíontachta, déanfar an measúnú ar bhonn na n-ábhar atá ar fáil agus ar bhonn na n-argóintí a dhéanann an gearánaí agus an craoltóir.

10. Cinnteoidh craoltóir nuair a bhaintear athúsáid as ábhar nuachta nó cúrsaí reatha, ábhar cartlainne san áireamh, nach gcruthaítear míchothroime nó nach mbíonn míchruinneas mar thoradh.

Nótaí Treorach

Nuair a bhíonn athúsáid á bhaint as ábhar i gcomhthéacs chúrsaí reatha, go háirithe nuair is píosa scannán cartlainne atá i gceist, ba chóir do chraoltóirí a bheith aireach go bhféadfadh cúinsí a bheith athraithe go mór i gcás an duine/na ndaoine atá faoi chaibidil sa phíosa scannáin mar thoradh ar imeacht ama. Dá bhrí sin, ba chóir bearta a ghlacadh le cothroime a chinntiú, sa mhéid go bhfuil sé sin praiticiúil. D'fhéadfadh cinneadh gan píosaí áirithe scannán cartlainne a úsáid a bheith san áireamh sa chás sin. Mar shampla, d'fhéadfadh cúinsí dhuine aonair a bheith athraithe an oiread sin le himeacht ama go bhféadfadh athúsáid ábhar cartlainne deacrachtaí a chruthú. Dá bhrí sin, tá dualgas ar chraoltóirí breithniú a dhéanamh an mbeadh aon athchraoladh sna cúinsí sin, go bunúsach, éagórach agus, dá réir sin, neamhincheadaithe

11. I gcás go ndéantar athchruthú ar ócáid nó go ndéantar athaisteoireacht ar ócáid ní mór é sin a chur in iúl go soiléir agus ba chóir go mbeadh sé barántúil maidir lena léiriú ar an ócáid/na hócáidí atá i gceist.

Nótaí Treorach

Craolfaidh saghasanna áirithe clár chúrsaí reatha athchruthuithe nó athaisteoireacht le, mar shampla, ócáidí a thabhairt chun cuimhne nó le cabhair a fháil ón bpobal. Éilíonn an Cód go dtabharfar comharthaí soiléir nuair atá athchruthuithe nó athaisteoireacht den tsaghas sin á n-úsáid le go laghdófar an fhéidearthacht atá ann go gcruthófaí mearbhall intinne i measc an lucht féachana/éisteachta. Aithníonn an Cód freisin nach mbeadh se indéanta cruinneas iomlán a bhaint amach, ach seachas sin gur chóir go ndéanfaí dícheall san an t-athchruthú nó an athaisteoireacht a bheith chomh fírinneach agus chomh dílis agus is féidir maidir leis na cúinsí mar a tharla siad.

12. Ní bhainfear úsáid as taifeadadh nó scannánaíocht rúnda nó folaigh i gcláir chúrsaí reatha ach amháin i gcúinsí eisceachtúla. Ní mór barántas a bheith leis agus beidh nósanna imeachta cuí i bhfeidhm ag craoltóir chun taifid den chineál sin a údarú ag leibhéal sinsearach eagarthóireachta. Ní mór d'aon údarú den chineál sin a bheith i scríbhinn.

Is gnéithe riachtanacha iad na cúrsaí seo a leanas lena dheimhniú an bhfuil barántas le taifeadadh nó le scannánaíocht rúnda nó folaigh:

- Go bhfuil sé soiléir go bhfuil an mhír a bhfuil tuairisciú á déanamh uirthi ar leas an phobail agus go bhfuil fianaise ag an gcraoltóir go bhfuil ábhar ann ar chóir tuairisciú a dhéanamh air.
- Nach dócha go mbeidh an duine atá i gceist sásta comhoibriú a dhéanamh.

- Go bhfuil cúis lena chreidiúint go gcuirfear an tuairisciú ar an ábhar as riocht toisc nach féidir an lánas a fháil go réasúnta ar aon bhealach eile.
- 13.** Tá sé riachtanach go dtairgeofar an deis d'aon duine a rinneadh scannánaíocht nó taifeadadh rúnda orthu rannpháirtíocht a bheith acu sa lánas nuachta nó cúrsaí reatha ina mbeidh an t-ábhar a rinneadh scannánaíocht nó taifeadadh air mar chuid de más amhlaidh, i dtuairim an chraoltóra, go mbeadh sé éagórach gan an deis sin a thabhairt don duine sin.
- 14.** Trína nádúr, d'fhéadfadh teagmháil díreach gan choinne réamhshocraithe (“éirí-slí”) le hagallaí cothroime a shárú. I gcúinsí cuí, áfach, d'fhéadfadh sé a bheith inchosanta an gnáth-chleachtas maidir le socruithe le haghaidh agallaimh a dhéanamh go díreach leis an agallaí nó le hionadaí, agus fógra cuí a thabhairt, a chur i leataobh. D'fhéadfadh “éirí slí”, a bheith oiriúnach sna cúinsí seo a leanas:
- Nuair atá sé soiléir le taispeáint go bhfuil sé ar leas an phobail tuairisciu a dhéanamh ar an mír atá i gceist;
  - Nach dócha go mbeadh an t-agallaí atá i gceist sásta comhoibriú a dhéanamh dá ndéanfaí teagmháil leis/léi ar an ngnáthshlí, agus;
  - Go bhfuil sé riachtanach teagmháil a dhéanamh leis an duine/na daoine ar mhaithe le húdaracht agus inchreidteacht an lánais atá i gceist.

Nótaí Treorach

Bíonn méid áirithe cur isteach ar cheart chun príobháideachta dhuine aonair i gceist leis na cleachtais a bhaineann le scannánaíocht fholaitheach agus leis an gcleachtas ar a dtugtar ‘éirí slí’. Dá bhrí sin tá sé riachtanach go gcinnteoidh craoltóirí go bhfuil údar ceart i gceist le scannánaíocht fholaigh nó éirí slí a úsáid agus go bhfuil sé soiléir go bhfuil leas an phobail i gceist.

Coimeádann daoine aonair atá i súile an phobail, nó a bhfuil iniúchadh á dhéanamh orthu, agus a gcairde agus a muintir, an ceart chun príobháideachta, d'ainneoin gur féidir lena n-iompar príobháideach ceisteanna dlisteanacha a ardú a bhaineann le leas an phobail.

I gcoitinne, dá mhéid is a chuirtear isteach ar phríobháideacht an duine aonair, is ea is mó a bhíonn an leibhéal inchosantachta atá de dhíth leis an teicníc a úsáid.

Munar féidir cead le haghaidh agallaimh a fháil ó dhuine aonair/eagraíocht, ansin caithfidh bonn cirt a bheith leis an gcur isteach ar phríobháideacht. Sa chás go n-úsáidtear scannánaíocht rúnda, ba chóir go dtairgeofaí don té is ábhar don scannánaíocht an ceart freagairt a dhéanamh sula ndéantar an craoladh.

Ba chóir go mbeadh úsáid na scannánaíochta rúnda bunaithe ar fhianaise atá ar fáil ag an gcraoltóir agus níl úsáid scannánaíochta rúnda nó folaigh mar 'thuras iascaireachta' incheadaithe, i.e. nuair a dhéantar í, gan aon fhianaise prime facie a bheith ann, agus é mar chuspóir faisnéis inchoiritheach nó faisnéis gur ábhar nuachta í a nochtadh trí thimpist.

Bheadh sé tábhachtach do chraoltóirí go ndéanfaí cleachtais agus nósanna imeachta maidir le taifeadadh folaithe agus éirí slí a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm agus, i gcás gearáin, go mbeadh taifid chomhaimseartha ar fáil leis an ngníomhaíocht a rinneadh i ngach cás a leagadh amach.

Níor chóir go nglacfaí leis go gciallaíonn éirí slí, i gcomhthéacs na rialacha, vox pop, ná níl sé i gceist leo ceistiú dlisteanach a chosc ag ócáidí áirithe e.g. agallaimh a chur ar pholaiteoirí i ndiaidh cruinnithe nó tuairimí a éileamh ó ionadaithe i ndiaidh cainteanna, nó cruinniú cinn bhliana etc.

- 15.** Beidh beartais agus nósanna imeachta i bhfeidhm ag craoltóirí le rannpháirtíocht trí na meáin shóisialta a láimhseáil.

Nóta Treorach

Baineann an Cód seo le húsáid na meán sóisialta i gcomhthéacs craolacháin. Baineann an ceanglas go mbeidh beartais, nósanna imeachta agus úsáid na meán sóisialta i gclár chúrsaí reatha i bhfeidhm, mar atá leagtha amach sa Chód seo, leis an gcaoi ina n-úsáidtear na meáin shóisialta ar an aer. D'ainneoin sin, is féidir leis an BAI aird a bheith aige, mar is cuí, ar aschur chraoltóra sna meáin shóisialta, ar an aer agus den aer, sa chás go gcuirfeadh sé sin eolas nó comhthéacs ar fáil maidir le gearán a iniúchadh nó i gcomhthéacs iniúchta reachtúil.

Tá athruithe suntasacha tar éis teacht ar thomhaltas na meán le blianta beaga anuas agus mar thoradh air sin tá iomadú tagtha ar fhoinsí eolais, go háirithe trí léibhinn meán sóisialta ar nós Twitter. Tá cruinneas agus freagrúlacht ar dhá cheann de na prionsabail a chuireann taca faoi na rialacha ináirithe sa Chód. Tá cruinneas maidir le nuacht agus cúrsaí reatha ríthábhachtach leis na leibhéil arda iontaoibhe atá ag lucht féachana agus éisteachta in Éirinn as na meáin chraolacháin Éireannacha.

Go minic ní leis na fíricí a fháil i gceart agus leis sin amháin a bhaineann cruinneas. Nuair a bhíonn ceisteanna conspóide poiblí nó ceisteanna díospóireachta reatha poiblí i gceist, bíonn sé riachtanach go minic réimse tuairimí agus barúlacha a mheas, i dteannta na bhfíricí ráite. Go minic, i gcás na meán sóisialta tá sé tábhachtach a bheith cuimhníú nach bhfuil foinsí eolais ar-líne faoi réir an oiread céanna rialúchán agus ó thaobh chúrsaí nuachta agus chúrsaí reatha de, nach bhfuil aon cheanglas reachtúil i dtaca le cothroime, neamhchlaontacht agus oibiachtúlacht.

Dá bhrí sin, nuair atá foinsí ar-líne á n-úsáid le lánas nuachta agus cúrsaí reatha a léiriú, bíodh sé sin nuair atá clár á thiomsú nó nuair atá tuairimí rannpháirtithe á gcráoladh, tá dualgas faoi leith ar an gcraoltóir cruinneas a chinntiú agus cloí le prionsabail an Chóid.

I dtaca leis an méid sin, tá líon áirithe pointí leagtha amach ag an BAI a d'fhéadfadh a bheith úsáideach do chraoltóirí nuair atá úsáid na méán sóisialta á meas acu:

- *Iontaofacht an fhoinsé meáin shóisialta: An ó thaithí pearsanta a thagann an fhaisnéis? An bhfuil sí barántúil? An ndearnadh cros-seiceáil uirthi ó thaobh foinsí eile a d'fhéadfadh a bheith ann? An bhfuil aon toiliú breise de dhíth sula gcráoltar an fhaisnéis (e.g. maidir le faisnéis a bhaineann le leanbh?)*
- *Fírinneacht na faisnéise: céard iad na bearta a rinneadh leis an fhaisnéis a fhrínniú? An bhfuil féidearthacht ar bith ann gur cur i gcéill nó foláireamh bréige atá i gceist. An faisnéis reatha atá i gceist.*
- *Féidearthacht maidir le claontacht: an dtagann an fhaisnéis ó bhrúghrúpa nó ó ghrúpa ionadaíochta? An bhfuil aon chleamhnacht reiligiúnda/tráchtála?*
- *Meas ar phríobháideachas: cé go bhfeadfaí gur seoladh faisnéis go dtí na meáin shóisialta nó chuig suíomh idirlín, an gcuirfeadh isteach go míchuí ar phríobháideachas dhuine aonair nó a dteaghlach mar thoradh ar chraoladh na faisnéise. An bhfuil sé ar leas an phobail an fhaisnéis a chraoladh*

- 16.** Ba chóir go mbeadh aon ghealltanais a thugtar do rannpháirtí maidir le rúndacht nó le hanaithnideacht soiléir agus ba chóir go gcomhlíonfaí an gealltanais sin. Ba chóir go n-úsáidfí go cúramach aon teicnící closamhairc a mbainfeadh úsáid astu sa scannánaíocht agus san eagarthóireacht ionas go gcinnteofar go mbainfeadh amach rúndacht iomlán agus go gcomhlíonfar ina n-iomlán aon ghealltanais a tugadh.

Nóta Treorach

Tarlóidh cúinsí agus ócáidí nach mbeidh sé indéanta lánas nuachta agus chúrsaí reatha a chraoladh ach amháin ar an mbonn go gcoimeádtar a fhoinsé faoi rún nó go gcosnaítear aitheantas rannpháirtí trí theicnící áirithe closamhairc ar nós pictéilíniú a dhéanamh ar íomhá, díchumadh gutha nó guthú le duine eile a úsáid. Nuair a thugtar geallúint rúndacht nó anaithnideacht a choimeád, ba chóir do chraoltóir comhaontú soiléir a chur i bhfeidhm maidir leis an méid anaithnideachta a chuirfeadh ar fáil don rannpháirtí/ don fhoinsé.

Nuair a fholáitear aitheantas dhuine aonair ar an scáileán, ba chóir do chraoltóirí a chinntiú go dtugtar aird ar nithe eile a d'fhéadfaí a úsáid le go n-aithneofaí duine, mar shampla a mbaile/áit chónaithe, a ngluaisteán, cur síos ar na cúinsí a bhaineann lena rannpháirtíocht etc.

Nuair atá clár á thiomsú, ba chóir cúram a ghlacadh freisin i dtaca le taifid a bhaineann le foinsé rúnda/anaithnid.

Rialacha maidir le hOibiachtúlacht agus Neamhchlaontacht

17. Cuirfear lánas nuachta agus cúrsaí reatha i láthair le cruinneas cuí, agus aird ar na cúinsí agus na fíricí a bhfuil ar eolas ag an am ag a bhfuil an lánas á ullmhú agus á chraoladh.
18. Is féidir dhá chraoladh, nó níos mó ná dhá chraoladh, a mheas mar chraoladh iomlán má tharchuirtear laistigh de thréimhse réasúnta ama óna chéile iad agus go ndéantar aon naisc den chineál sin soiléir don lucht féachana/éisteachta.
19. Ní dhéanfar mífhaisnéis ar thuairimí agus ar fhíricí nó ní chuirfear i láthair iad ina leithéid sin de shlí agus a dhéanfaidh míthreorach iad. Beidh láithreoirí feasach maidir lena dtuin labhartha agus úsáid focail agus iad ag tuairisciú nuachta agus cúrsaí reatha ionas go seachnófar míthuiscint i dtaobh na gcúrsaí a ndéanfar tuairisciú orthu.
20. Déanfar botún suntasach a admháil agus a cheartú chomh tráthúil agus is féidir, ar bhealach atá cuí agus comhréireach. Beidh aird ag craoladh ar cheartú nó ar shoiléiriú ar an am agus ar na cúinsí a bhí ann nuair a rinneadh an craoladh bunaidh.

Nóta Treorach

Tagraíonn na rialacha maidir le lánas nuachta agus chúrsaí reatha do chur i láthair le 'cruinneas cuí'. Tá úsáid an fhocail 'cuí' tábhachtach sa mhéid is go n-aithníonn sé go bhfuil an cruinneas atá de dhíth dóthanach agus oiriúnach, agus aird á choimeád ar na cúinsí atá ar eolas ag an am a dhéantar an an craoladh. Aithníonn an riail freisin go ndéanfaidh scéalta éabhlóid agus nach bhfuil siad ina stad agus dá bhrí sin go mbeidh nuashonrú nó athchóiriú de dhíth orthu le linn craolta nó le linn tréimhse nuachta.

Forálann an tAcht Craolacháin 2009 agus aghaidh á thabhairt aige ar dhualgais craoltóirí, le go mbainfí amach cothroime, oibiachtúlacht agus neamhchlaontacht, go bhféadfaí dhá chraoladh, nó níos mó, a bhfuil baint acu lena chéile, a mheas mar chraoladh iomlán an fhad is go dtarchuirtear na craoltaí laistigh de thréimhse réasúnach ama óna chéile.

Ní leagann an tAcht síos céard atá i gceist go díreach le tréimhse réasúnach ná níl sé i gceist ag an gCód nó ag an treoir rialacha dochta seasta a bhunú i dtaca le creatáí ama. Dá ndéanfaí sin chuirfeadh sé bac neamhriachtanach ar shaoirse eagarthóireachta craoltóirí; ní aithneofaí go cuí nádúr chraoladh nuachta agus chúrsaí reatha a bhíonn uaireanta ag éabhlóidí agus; ní admhófaí nádúr sceideal craolacháin ina chraoltar cláir go laethúil, go seachtainiúil nó go deimhin ar bhonn séasúrach. Is é aithne ar an lucht féachana/éisteachta an príomh-phrionsabal ar chóir a bheith i bhfeidhm le treoir a thabhairt do chinneadh craoltóra i dtaobh craoltaí a bhfuil baint acu lena chéile. Ba chóir do chraoltóirí meicníochtaí cuí a úsáid le lucht féachana/éisteachta a chur ar an eolas an mar chuid de shraith atá an t-ábhar á thuairisciú nó an dtuairisceofar tuairimí malartacha i gclár eile.

Go hiondúil, ní bhreithneoidh an BAI go bhfuil baint ag clár le clár eile sa chás go ndéantar an nasc 'go hiarghabhálach' tar éis do ghearán a bheith faighte.

Éilíonn na rialacha gur chóir do láithreoirí a bheith íogaireach maidir leis an teanga agus an tón a úsáideann siad nuair atá lánas nuachta agus cúrsaí reatha á gcur i láthair acu. Ba chóir go mbeadh craoltóirí aireach i gcoitinne i dtaobh hiarmhairt teanga maidir lena gcumas céadfaíochas a thabhairt do scéal nó a mhalairt, sé sin beag is fiú a dhéanamh de scéal. Maidir le tón, cé go n-admhaítear go soiléir gur minic a bhíonn argóintí láidre agus teasaí i gceist le nuacht agus cúrsaí reatha a chur i láthair, mar sin féin baineann na ceanglais i dtaca le tón le meas agus dínit an duine aonair, ar chóir iad sin a léiriú dóibh beag beann ar a dtuairimí nó ar a seasamh sa phobal.

21. Níl sé ceadmhach do láithreoir ná do thuaisceoir nuachta a t(h)uairim féin a nochtadh le linn clár nuachta i dtaobh cúrsaí atá ina n-ábhar conspóide poiblí nó atá mar ábhar díospóireachta reatha poiblí.
22. Cuid tábhachtach de ról an láithreora ar chlár chúrsaí reatha is ea a chinntiú go bhfuil teacht ag an lucht féachana/éisteachta ar réimse leathan tuairimí ar ábhar an chláir nó na míre; nochtadh tuairimí na rannpháirtithe a éascú – uaireanta le diancheistiú; agus a dtuairimí siúd nach féidir leo, nó a roghnaíonn gan, a bheith páirteach i gclár a léiriú. Dá réir sin, ní nochtfaidh láithreoir agus/nó tuaisceoir a chuid/a cuid tuairimí nó barúlacha maidir le cúrsaí atá ina n-ábhar conspóide poiblí nó atá ina n-ábhar díospóireachta reatha poiblí, ar bhealach a thabharfadh tacaíocht do sheasamh páirtíneach.
23. I gcás go gcuirtear i láthair aon ní ar a dtugtar “tuairim phearsanta” nó míreanna atá “leis an údar” níl sé sin míchuí, faoi réir ghnáthrialú eagarthóireachta. Ní thugann sé sin díolúnú don mhír nó don chlár – nó do shraith míreanna/clár a bhaineann leis – ó na ceanglais reachtúla a bheith neamhchlaonta, oibiachtúil agus cothrom maidir leis na páirtithe leasmhara ar fad atá i gceist. Sa chaoi céanna, is féidir mír nó clár “leis an údar” a cheadú más cuid é de shraith clár a bhaineann lena chéile a chomhlíonfaidh na ceanglais reachtúla nuair a chuirtear lena chéile iad.
24. Ní mór i gcás cláir nó míre ina bhfuil “tuairim phearsanta” nó atá “leis an údar” é sin a chur in iúl go soiléir don lucht féachana/éisteachta ón tús ar fad, nó i gcás sraith míreanna nó clár, ag tús gach cláir.

Nótaí Treorach

Tá ról fíor-thábhachtach ag láithreoirí clár nuachta agus cúrsaí reatha maidir le tuairisciú oibiachtúil agus neamhchlaonta ar mhíreanna a chinntiú, go háirithe cúrsaí gur ábhar conspóide iad nó gur ábhar díospóireachta reatha poiblí iad. I gcás láithreoirí agus tuaisceoirí nuachta, toisc go mbaineann nuacht go príomha le fíricí a chur i láthair bheadh sé míchuí go nochtfaí tuairimí pearsanta nuair atá fíricí den tsaghas sin á leaschraoladh.

Go minic bíonn meascán de thuairisciú nuachta, agus agallamh ina dhiaidh sin idir an láithreoir agus an tuairisceoir ar mhír áirithe i gceist leis an bhformáid le haghaidh clár nuachta. Sna cásanna sin, is minic gur féidir le ceist a bheith curtha ar thuairisceoir faoina dtuairimí féin i dtaobh torthaí maidir leis an ábhar atá á thuairisciú acu bunaithe ar a measúnú proifisiúnta, iriseorachta ar an gceist. Tá comhráití den tsaghas sin incheadaithe de réir an Chóid, ach, cosúil leis an riall a bhaineann le láithreoirí chúrsaí reatha, níor chóir go mbeidís mar fheithiclí chun tuairimí claonta an láithreora a chur i láthair.

Admhaítear gur féidir le cuid den aschur chúrsaí reatha a bheith comhchiallach le pearsanraí, nuair a bhíonn an lucht féachana/éisteachta ag feitheamh go géar leis an gcaoi ina gcuireann an láithreoir rannpháirtithe i láthair nó ina gcuireann sé nó sí rannpháirtithe faoi agallamh. Go minic is é nádúr agus stíl an láithreora an príomhthoisic maidir le teagmháil a dhéanamh le lucht féachana/éisteachta agus a mheallann iad chun breithnithe agus díospóireachta ar cheisteanna conspóide poiblí agus díospóireachta reatha poiblí.

Go minic beidh iontaobh ag an lucht féachana/éisteachta gurb é an cur chuige atá ag láithreoir an uirlis atá de dhíth chun teacht ar chroílár na gceisteanna atá faoi chaibidil. Tá na tosca sin ar chuid de na príomhchúiseanna go bhfuil an oiread sin iontaobhe ag an lucht féachana/éisteachta in Éirinn as an tuairisciú a dhéantar ar chúrsaí nuachta agus ar chúrsaí reatha. Leis an iontaobh sin, áfach, tagann léibhéal suntasach freagrachta ó thaobh an chraoltóra agus, i gcás na rialacha áirithe seo, ó thaobh an láithreora de. Tá an Cód ag iarraidh seasamh páirtíneach ó thaobh an láithreora a chosc agus tá sé ag iarraidh cosaint a thabhairt ionas nach n-úsáidfidh laithreoir a chlár/a clár chun clár oibre áirithe a leanúint, trí thuairimí a nochtadh, a rogha aionna etc. ionas go gcuirtear tuairim chlaomnta i dtaobh ceiste in iúl.

Is féidir cláir le húdair a fheiceáil mar rud atá cosúil le halt tuairime i nuachtán. Faoi lathair is mar mhíreanna ionsáite i gcláir chúrsaí reatha is fearr a aithnítear iad agus clúdaíonn siad go minic réimse níos leithne topaicí ó rannpháirtí rialta. Níl sé ceadaithe, áfach, do láithreoirí na gclár le húdair nó na míreanna ionsáite tuairim seasmhach a leanúint i gcoinne ghrúpa no duine áirithe nach bhfuil cuí ó thaobh an chomhthéacs nó ó thaobh leas an phobail de.

- 25.** Beidh beartais agus nósanna imeachta i bhfeidhm ag gach craoltóir chun aghaidh a thabhairt ar aon choimhlintí leasa a d'fhéadfadh teacht chun cinn i measc pearsanra; bíodh sé sin ar an aer nó den aer; nuair a bheidh siad ag déileáil le lánas nuachta nó cúrsaí reatha.
- 26.** Ní mór aon leas pearsanta, proifisiúnta, gnó nó airgeadais de chuid éinne a bhfuil baint eagarthóireachta acu le lánas nuachta nó cúrsaí reatha a ardaíonn ceist (nó a d'fhéadfaí a bhraistint go réasúnta leis go n-ardaíonn sé ceist) maidir le cothroime, oibiachtúlacht nó neamhchlaontacht na míre a bhfuil tuairisciú á déanamh uirthi a chur in iúl don lucht féachana/éisteachta. Chuige sin, sásóidh craoltóirí iad féin go bhfuil sé ar a gcumas a bheith ar an eolas maidir le leasanna ábhartha na ndaoine atá i gceist, agus a dheimhniú an bhfuil an oiread sin de leas i gceist agus go mbeadh sé riachtanach aon duine a tharraingt siar ó aon rannpháirtíocht eile sa mhír nó sa chlár.

Nóta Treorach

Is cuid tábhachtach den chaidreamh atá ag craoltóir lena lucht féachana/éisteachta a chlú maidir le cothroime, neamhchlaontacht agus oibiachtúlacht. Tá sé de cheart ag éisteoirí agus ag faireoirí rialta iontaobh a bheith acu as ionracas an lánas nuachta agus cúrsaí reatha a chloiseann siad agus tá siad ag súil nach mbeidh tionchar ag gníomhaíochtaí seachtracha nó ag leasanna pearsanta nó tráchtála na ndéantóirí clár nó iadsan a bhíonn ar an aer ar chinntí eagarthóireachta.

Is féidir le haschur nuachta agus cúrsaí reatha plé a dhéanamh maidir le ceist, cúis, eagraíocht nó duine aonair ar bith ag am ar bith agus bheadh sé chun aimhleasa lucht féachana/éisteachta agus craoltóra dá mbeadh amhras maidir le sláine agus oibiachtúlacht na bhfoirne eagarthóireachta.

Is féidir le coimhlintí leasa tarlú i gcás aon duine atá freagrach as lánas nuachta agus cúrsaí reatha agus ba chóir do bhaill foirne ábhartha agus a gcuid bainisteoirí a bheith airdeallach maidir leis an bhféidearthacht sin. Tá sé tábhachtach freisin go nglacfaidh craoltóirí bearta cuí lena chinntiú, a mhéid agus is féidir, nach bhfuil aon leasa ag léiritheoirí neamhspleácha nó ag baill foirne saoriseoireachta a d'fhéadfadh an bonn a bhaint ón gcothroime, ón oibiachtúlacht agus ón neamhchlaontacht atá san aschur a léiríonn siad do na craoltóirí. Athróidh nádúr na coimhlinte agus freagairt chuí an chraoltóra ar an gcoimhlint ag braith ar nádúr na coimhlinte agus ar an mír nuachta agus cúrsaí reatha atá le tuirisciú. Dá réir sin, níl liosta catagóirí coimhlintí leasa á chur ar fáil sa treoir

Is iad craoltóirí agus na déantóirí clár is fearr atá in ann deimhniú a thabhairt ar an gceist sin ó thaobh na gclár ó lá go lá.

Níl sé i gceist leis na rialacha faoin gceannteideal seo go gcuirfí cosc ar ghníomhaíochtaí seachtracha ach, seachas sin, éilíonn siad ar chraoltóirí an fhéidearthacht atá ann i dtaobh coimhlintí a bhainistiú go gníomhach agus bearta cuí a ghlacadh lena chinntiú go ndéantar bainistiú ar ghníomhaíochtaí agus ar leasanna seachtracha.

I gcomhthéacs gearáin, táthar ag súil go mbeidh sé ar chumas craoltóirí a thaispeáint gur glacadh bearta le monatóireacht a dhéanamh ar aon choimhlintí leasa ionchasacha agus le haon choimhlintí den tsaghas sin a láimhseáil.

Tuairisciú Toghcháin agus Reifrinn

- 27.** Ní mór don tuairisciú ar thoghchán nó ar reifreann na treoir agus na cóid chleachtais a eiseoidh an BAI ó am go ham a chomhlíonadh.

Nótaí Treorach

Sular forbraíodh an Cód maidir le Cothroime, Neamhchlaontacht agus Oibiachtúlacht, bhí Cód maidir le Tuairisciú ar Reifrinn agus ar Thoghcháin i bhfeidhm ag an BAI.

Nuair a thugtar feidhm don Chód seo ar an 1 Iúil 2013 beidh ceanglas ar chraoltóirí cloí leis na treoirlínte agus leis na cóid chleachtais a eiseoidh an BAI ó am go ham maidir le tuairisciú ar thoghcháin nó ar reifrinn.

Eiseofar na treoirlínte sin roimh aon toghchán nó reifreann atá le teacht agus áireofar iontu treoir maidir leis an gceanglas go mbeadh nuacht agus cúrsaí reatha cothrom, oibiachtúil agus neamhchlaonta i gcomhthéacs toghcháin nó reifrinn a chur i bhfeidhm. Cuirfear treoir ar fáil freisin maidir le feidhmiú moratóra, leithdháileadh ama ar an aer agus úsáid na gcráoltaí páirtí polaitíochta.

Ceanglais agus Treoir Dlí

- 28.** Comhlíonfaidh craoltóirí agus lucht déanta clár gach ceanglas reachtach nuair a bheidh lánas nuachta agus cúrsaí reatha á fhoinsiú, á thiomsú, á léiriú agus á chur i láthair acu.
- 29.** Tabharfaidh craoltóirí aird mar is cuí do threoir a eisítear i dtaca leis an gCód seo.

Nóta Treorach

Bíodh is nach bhfuil ceanglas ar chraoltóirí na Nótaí Treorach atá curtha ar fáil sa Chód seo a chomhlíonadh, tá ceanglas ann aird mar is cuí a thabhairt orthu nuair atá cinní á ndéanamh maidir le lánas nuachta agus cúrsaí reatha á thiomsú agus á léiriú.